

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของชาวไทยโซ่ง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยโซ่ง ทาง ด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. แบบของการวิจัย
2. การกำหนดพื้นที่ศึกษาหรือเลือกแหล่งข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของชาวไทยโซ่ง กรณีศึกษาดำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยโซ่งในเขตตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research)

การกำหนดพื้นที่ศึกษาและแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษา หมู่ที่ 4 กับหมู่ที่ 5 ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เนื่องจาก เป็นพื้นที่ศูนย์กลางของประชาคมไทยโซ่ง และเป็นที่ตั้งของสมาคมไทยทรงดำแห่งประเทศไทย ที่มีเครือข่ายทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศ ส่วนแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ชาวไทยโซ่ง ที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 กับหมู่ที่ 5 ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมจำนวน 20 คน

2. ผู้นำชุมชน ได้แก่	
สมาชิก อ.บ.ต	1 คน
ผู้ใหญ่บ้าน	1 คน
ครูสอนในโรงเรียนไผ่หูช้าง	1 คน
ประธานกลุ่มทอผ้า	1 คน
ชมรมไทยทรงดำแห่งประเทศไทย	1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้น ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต รวมทั้งใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept Interview)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตชาวไทยโซ่ง บ้านไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยกำหนดประเด็นการวิจัยดังนี้ วิถีชีวิตทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1.1 ด้านวิถีชีวิตทางด้านวัฒนธรรมมุ่งศึกษา 5 ประเด็นคือ ลักษณะการแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา และ อาหาร

1.2 ด้านวิถีชีวิตทางด้านสังคมมุ่งศึกษา แบบดำรงชีวิตทางสังคม ระบบความสัมพันธ์ครอบครัวและเครือญาติ และ กิจกรรมทางสังคมที่ดำรงอยู่

1.3 ด้านเศรษฐกิจจะศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านไผ่หูช้าง และอาชีพกับวิถีการทำมาหากินของชาวไทยโซ่งบ้านไผ่หูช้าง

โดยผู้วิจัยได้นำเสนอคำถามดังกล่าวหัวข้อดังต่อไปนี้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ช่วยชาวดูตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเพื่อใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

2. สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3. อุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือบันทึกภาคสนาม

3.1 สมุดบันทึกภาคสนาม (Field Notes)

3.2 เครื่องบันทึกเสียง

3.3 กล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ ของนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในการศึกษาวิจัยเรื่องวิถีชีวิตชาวไทยโซ่ง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและศึกษาจากเอกสารที่ให้ความรู้ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐานที่จะใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบความคิด การเขียนเค้าโครงการศึกษา และเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Research) ซึ่งการศึกษาข้อมูลทางเอกสารที่ได้รวบรวมไว้แล้วก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามรวมทั้งค้นคว้าเพิ่มเติมในขณะเก็บข้อมูลในภาคสนามและหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาภาคสนาม โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สื่อสารสนเทศ (IT) หนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research)

การเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Source) ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้นก่อนลงมือปฏิบัติการวิจัยภาคสนามจริง ณ บ้านไผ่หูช้าง ตำบลไผ่หูช้าง โดยเข้าไปศึกษาสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมา สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participatory Observation) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

2.1 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นครั้งคราว ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าร่วมประเพณีไททรงดำจัดในบ้านไผ่หูช้าง เข้าร่วมงานกฐินในหมู่บ้าน

2.2 การเข้าไปใช้ชีวิตในชุมชนเป็นระยะเพื่อร่วมกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ไปตลาดตอนเช้า กินอาหารกลางวันในร้านที่หมู่บ้าน ร่วมงานครบวันตายของชาวไทยโซ่งในหมู่บ้าน

ผู้วิจัยสัมภาษณ์และมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นมีการถอดเทปเพื่อได้เขียนรายละเอียดของการสัมภาษณ์และปรับคำพูดให้ถูกต้อง เหมาะสมและจัดเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหาเพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูลและเขียนบรรยายวิทยานิพนธ์

การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมครั้งนี้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ดังนั้น เพื่อให้มั่นใจในความถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วนสมบูรณ์ และความเชื่อถือได้ของข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาได้ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้วยแหล่งข้อมูล (data triangulation) ซึ่งประกอบด้วย แหล่งเวลาที่ต่างกัน แหล่งสถานที่ที่ต่างกัน และแหล่งบุคคลที่ต่างกัน แล้วสรุปข้อมูลที่ได้มานั้นต่างหรือเหมือนกันในเรื่องของข้อมูลแหล่งเวลา สถานที่และบุคคล จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนาม หลายครั้งในเวลาที่แตกต่างกัน และสอบถามผู้ให้ข้อมูลต่างกัน ถ้าพบว่าข้อมูลเหมือนกันหรือซ้ำๆ กัน ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือได้และเป็นข้อมูลจริง จึงจัดบันทึกและรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นไว้ในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกต

2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ที่ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีในเรื่องเดียวกัน ด้วยวิธีการที่ต่างกัน จาก การศึกษาจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลตรงกัน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต ทั้งที่ได้มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูล จากเอกสาร

นอกจากนี้ยังตรวจสอบข้อมูลแบบสะสม โดยเมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจบในแต่ละประเด็นแล้ว ผู้วิจัยทบทวนประเด็น โดยการถามย้อนกลับอีกรอบเพื่อตรวจสอบและยืนยันความชัดเจนถูกต้อง และครบถ้วนของข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้ดำเนินไปพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความต่อเนื่องของประเด็นคำถาม การเขียนรายงานออกมาในรูปของการพรรณนาและการอธิบาย โดยการจัดประเภทของข้อมูลแล้วนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์พร้อมทั้งเชื่อมโยง เพื่ออธิบายประเด็นต่างๆ ในการตอบวัตถุประสงค์ อันนำไปสู่ความสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เป็นจริง

1. ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดทั้งจากการศึกษาจากหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จาก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การบันทึกจากการสังเกต การสัมภาษณ์ผู้นำและชาวไทย ช่างบ้าน ไผ่หูช้าง ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกประเภท (Typological Analysis) โดยยึดตามขอบเขตของการ

วิจัยเป็นหลัก เพื่อสร้างข้อสรุปข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิตของชาวไทยโซ่ง แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ :

- 1.1 ด้านประวัติความเป็นมาของชาวไทยโซ่ง
  - 1.2 วิธีชีวิตทางด้านวัฒนธรรม แบ่งเป็น การแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านประเพณี ด้านภาษา และ ด้านอาหาร
  - 1.3 วิธีชีวิตทางด้านสังคม แบ่งเป็น ครอบครัวและระบบความสัมพันธ์ของครอบครัว และเครือญาติ กิจกรรมทางสังคมที่ดำเนินอยู่
  - 1.4 วิธีชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ แบ่งเป็น อาชีพ วิธีการทำมาหากิน และสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจของชุมชน
2. นำข้อมูลมาตีความหรือแปลความ ข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่ตามการจำแนกในข้อหนึ่ง เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างข้อสรุปข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิตของชาวไทยโซ่ง
3. เสนอผลการศึกษาคู่ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)